

Jätehuollon tuottajavastuuvalvonta

Kehittämiprojekti 2016

Keskittetyt ympäristöpalvelut -yksikkö
Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Pakkaukset

4200
tuottajaa

Lasi, metalli, kuitu 1850
Muovi 500 vastaanottopaikkaa

732 000
t/v

Keräyspaperi

70
tuottajaa

8900 aluekeräyspistettä +
kiinteistökeräys

272 300
t/v

Romuajoneuvot

120
tuottajaa

310 virallista
vastaanottopaikkaa

101 800
t/v

Renkaat

310
tuottajaa

2720 vastaanottopaikkaa

55 500
t/v

Sähkölaitteet

1300
tuottajaa

2000 kauppakeräyspaikkaa
470 vastaanottopaikkaa

66 000
t/v

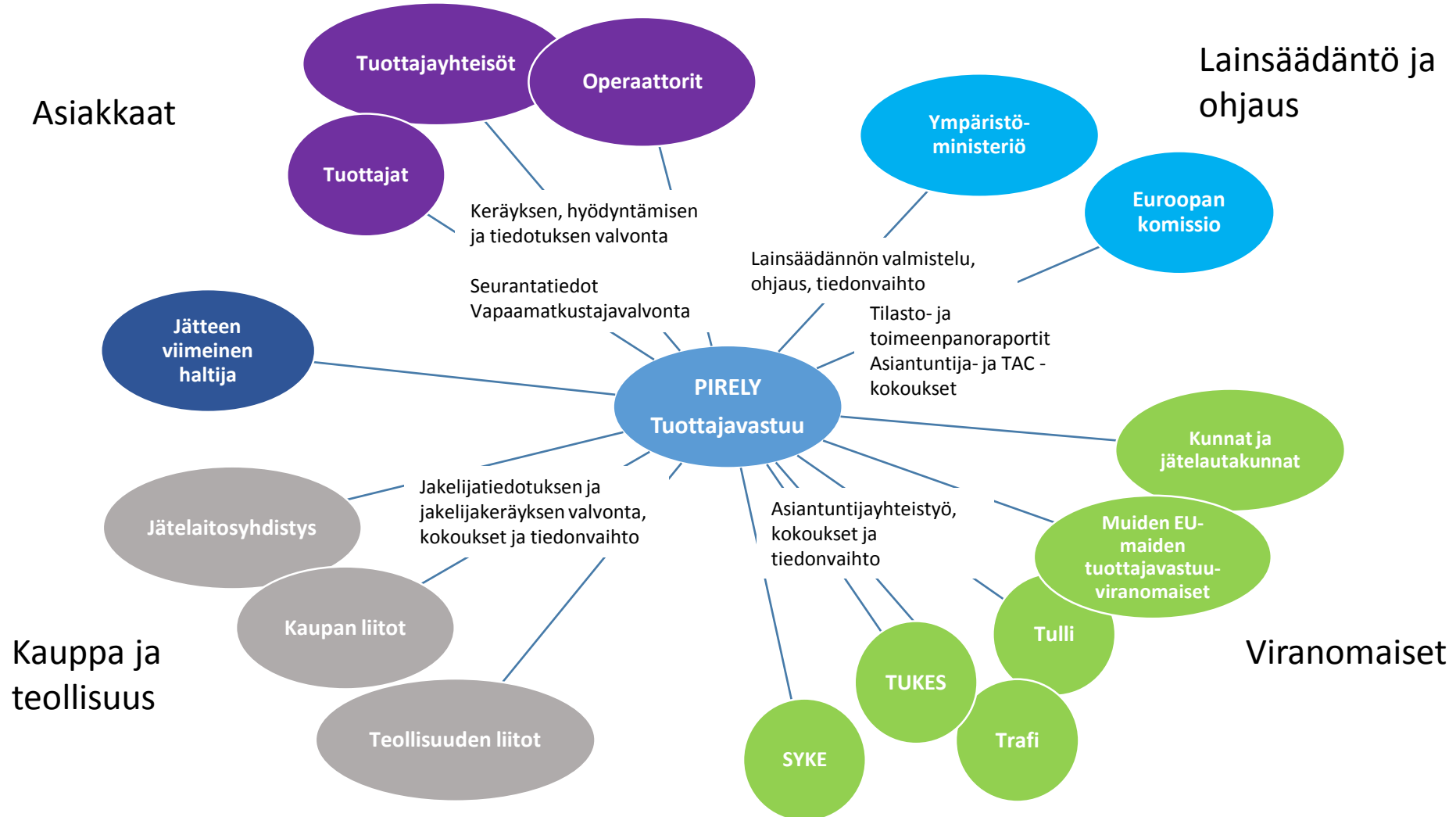
Akut ja paristot

710
tuottajaa

14 000 kauppakeräyspaikkaa
1400 vastaanottopaikkaa

19 600
t/v

Tuottajavastuun sidosryhmät

Tuottajavastuuvalvonnan tavoitteet

Ympäristönsuojelu

Edistää jätteen synnyn ehkäisyä ja jätteiden hyödyntämistä

Jätehuollon
palvelutaso

Varmistaa tuottajavastuun alaisille jätteille alueellisesti riittävän laaja ja tiheä keräysverkko (välttämättömyyspalvelu)

Varmistaa, että tuotteen viimeinen haltija saa riittävästi tietoa keräyspaikoista ja jätehuollon järjestämisestä

Markkinat ja talous

Saada tuottajat liittymään tuottajayhteisöihin tai hakemaan tuottajarekisterihyväksyntää

Varmistaa tuottajien tasapuoliset mahdollisuudet toimia markkinoilla valvomalla, että kaikki tuottajat hoitavat omat tuottajavastuovelvoitteensa

Jätehuollon tuottajavastuu

Pirkanmaan ELY-keskus

Päätökset ja valvonta

- Tuottajayhteisöjen ja tuottajien rekisteröintipäätökset
- Keräysverkkojen kattavuus
- Keräys-, uudelleenkäyttö-, kierrätys- ja hyöd.tavoitteet
- Kuluttajaviestintä
- Tuottajien ensisijainen oikeus jätehuollon järjestämiseen (47 §)
- Vapaamatkustaja-valvonta

Tilastot ja raportointi

- Seurantatiedot
- Valtakunnallisten tilastojen kokoaminen kaikilta aloilta
- Tilastoraportit komissiolle (ELV, pakkaukset, SER, P&A)
- Toimeenpano-raportit komissiolle (ELV, pakkaukset, SER, P&A)
- Komission erilliskyselyt

Vaikuttaminen

- Jätealan strateginen työryhmä
- Muut YM:n työryhmät
- EY ja NMR työryhmätapaamiset
- Sidosryhmäkokoukset
- Lainsäädäntövalmistelutyö/kiertotalouspaketti
- Kansalliset linjaukset

Viestintä ja kehittäminen

- Sähköiset palvelut (hakemukset, päätöspohjat ja seurantatietolomakkeet, su+ru)
- Tuottajarekisteri ja sen ylläpito
- Yritysten neuvonta ja koulutus
- Tuottajavastuun internet-sivut (su+ru+eng)
- Kehittämishankkeet
- Tuottajavastuun uutiskirje
- Laatu/toimintamallityö

Yhteistyö
EU-maiden
kanssa

Harmaa
talous

Tilastointi

Vapaamatk.
valvonta

Tuottajavastuuvalvonnan kehittämishanke

Lähtökohdat

- Hankkeessa selvittiin syksyn 2016 aikana kolmea eri osakokonaisuutta:
 - 1. Vapaamatkustuksen vähentäminen
 - 2. Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden uudelleenkäytön tehostaminen
 - 3. Tuottajien ja jakelijoiden kuluttajille suunnatun tiedotuksen tehokkuus
- Hankeen toteutti FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy yhteistyössä Ekoleima Ay:n kanssa Pirkanmaan ELY-keskuksen toimeksiannosta ja Ympäristöministeriön rahoituksella

1. Vapaamatkustuksen vähentäminen

Hankkeessa selvitettiin yritysten tietoa tuottajavastuusta sekä siihen liittyvistä velvoitteista (myös jakelijat) osana vapaamatkustamisen vähentämistä

Tuottajille ja jakelijoille (sekä käytöstä poistettuja tuotteita vastaanottaville jakelijoille) suunnatun tutkimuksen tavoitteena oli selvittää

- Tuottajavastuun tunnettuutta
- Tiedonsaantia tuottajavastuusta

Tutkimuksen toteutus

- Tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselynä, otos 1000
- Kyselylomake toimitettiin henkilökohtaisesti 281 vastaanottajalle sekä julkisena linkkinä tuottajayhteisöiden kautta jakelijoille ja tuottajille noin 700 taholle

Tutkimuksen vastaajat

- 110 vastausta
- Vastausprosentti noin 10 %

Tulokset ja johtopäätökset

Tuottajavastuun tunnettuus

- Tuottajavastuun osalta varsin suuri osa koki tietojen saamisen tuottajavastuusta olevan vaikeaa.
- Tiedonsaanti tuottajavastuusta on tullut pääosin tuottajayhteisön kautta, mutta myös kohtuullisen paljon tietoa on haettu itse eri lähteistä.

Tietolähteet

- Tuottajilla merkittävimpiä ovat tuottajayhteisöjen jäsenkirje tai verkkosivut.
- Jakelijan (esimerkiksi myymälä) kannalta eniten käytettyjä tietolähteitä olivat Suomen pakkauskierätys RINKI Oy:n tekemä tiedotus sekä suoraan tuottajayhteisöltä kysytyt tiedot

Jatkotoimenpiteitä

Miten tehdä ”tuottajavastuu” sanana ja sisältönä sellaiseksi, että yritykset ymmärtävät selvittää mahdollisen kuulumisensa tuottajavastuun piiriin?

- Esim. mitkä voisivat olla hakusanat, joilla asiaan törmää netissä?

Miten nostaa tuottajavastuu yritysten mielessä siihen merkittävyyteen, mikä sille kuuluu yritystä koskevien ympäristövelvoitteiden joukossa?

- Ympäristöhallinnon sivuille yva:n ja y-lupien kanssa esille?
- Yritys-Suomi, ympäristöasioiden asiakaspalvelukeskus (ELY) ?

Mitkä voisivat olla riittävät kriteerit rekisteröitymisvelvollisuuden todentamiseen?

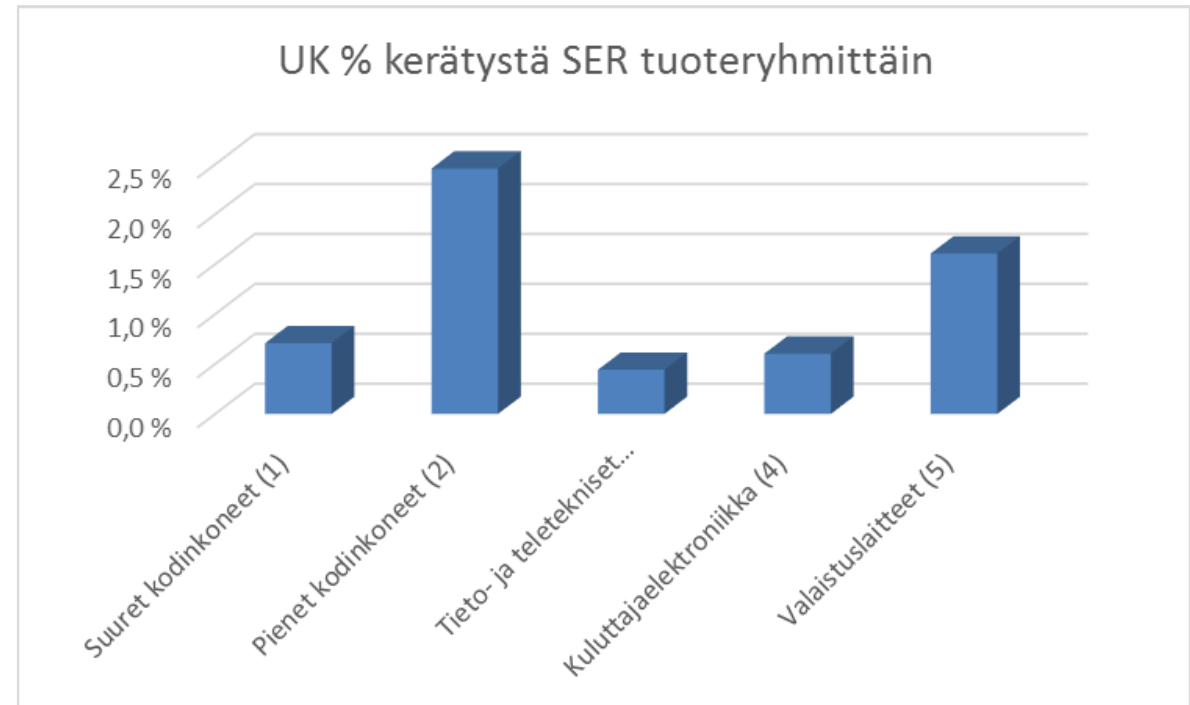
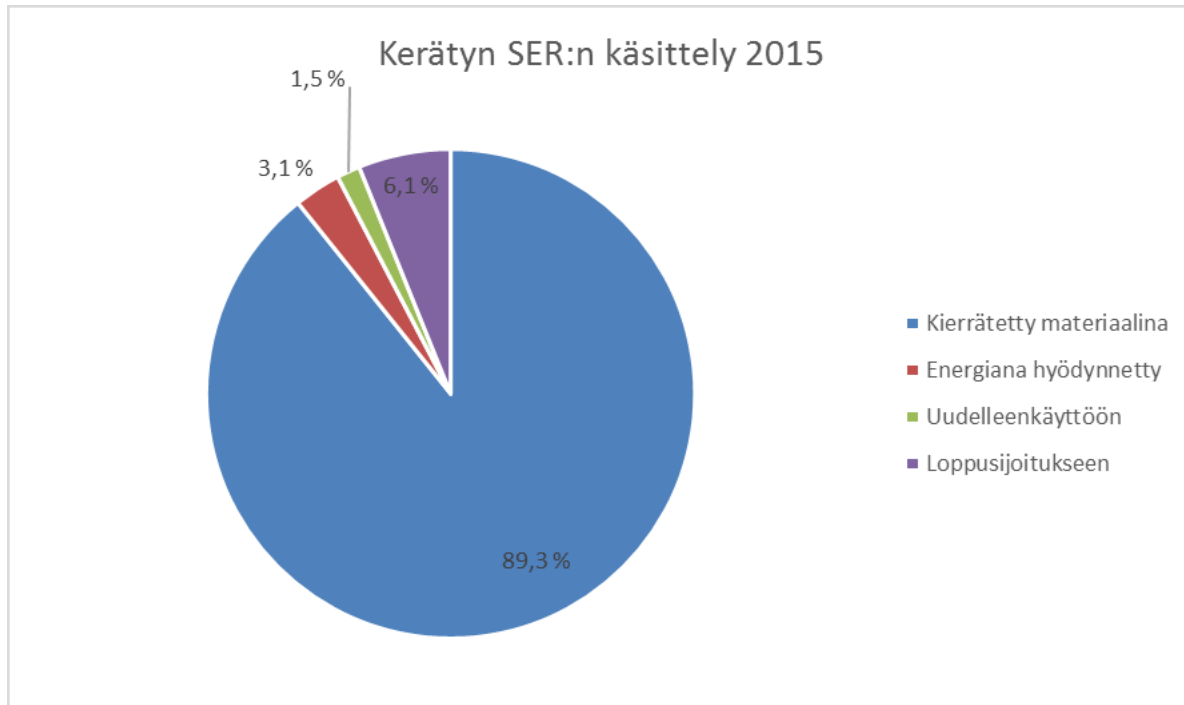
- Sisämarkkinat ongelmana – Tulli ei voi luovuttaa maahantuontitietoja
- ”Mykät” yritykset

2. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromun uudelleenkäyttö

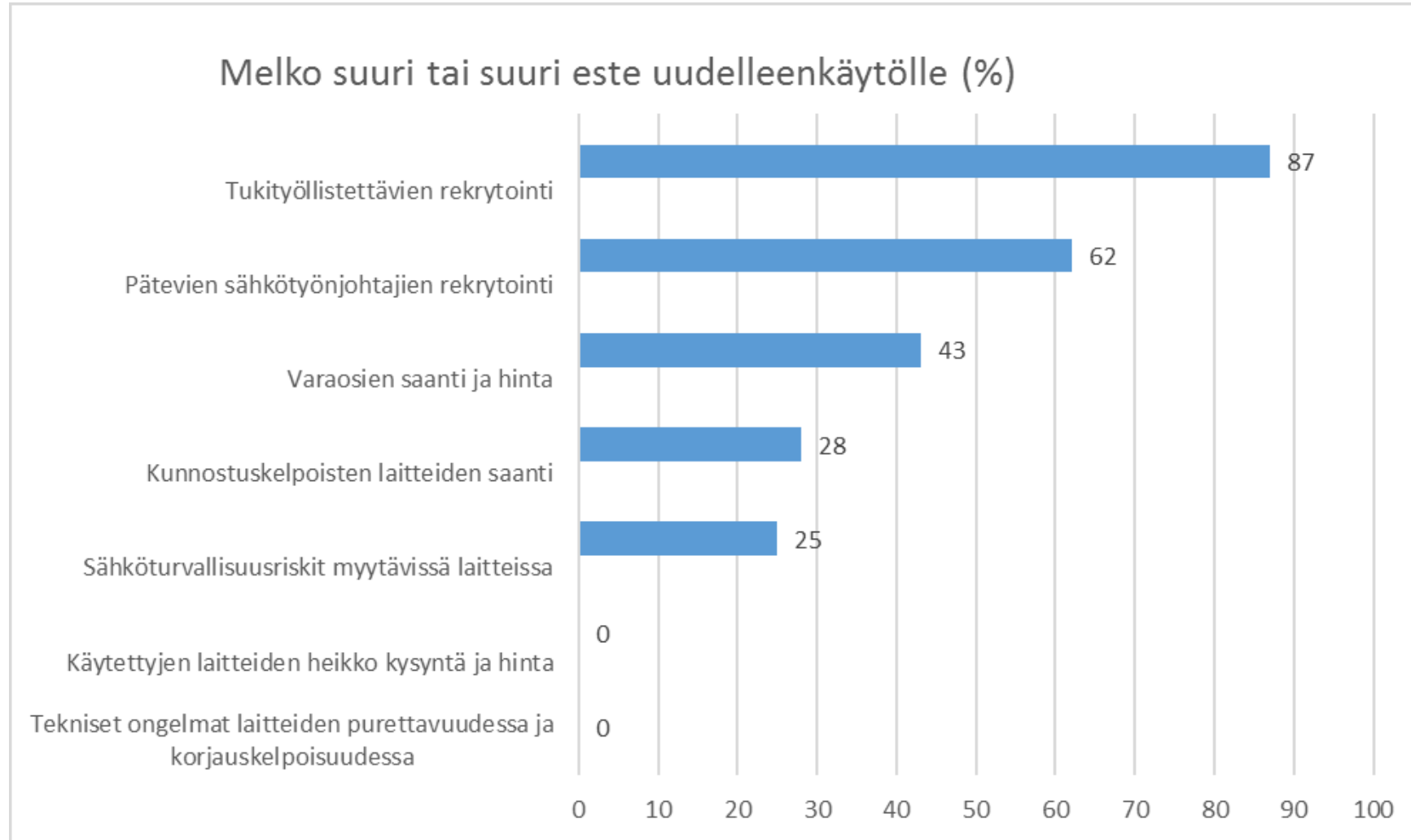
Kysely uudelleenkäyttäjille uudelleenkäytön esteistä

- Suomen kierrätyskeskusten yhdistyksen jäsenet SKKY 24 kpl
- Vastauksia 10 kpl (vastausprosentti 41,7 %)
- Suomen työpajayhdistyksen jäsenet n. 200 kpl
- Vastauksia 26 kpl (13,7 %).
- Kiinnostusta SER UK valmisteluun on merkittävästi
- Kaikkea nykyistä UK valmistelua ei ole raportoitu
- Toiminta on vahvasti subventoitu työllistämisvaroista (n. 90 %)
- Epäselvää, ovatko kyseessä SER:in uudelleenkäyttö vai käytetyn tavaran kauppa
- Laitteiden saatavuus ei toistaiseksi merkittävä este

Nykytila

Kierrätyskeskukset

Uudelleenkäytön ”vihreä” diili

- Neuvoteltu tavoite UK valmistelulle ja käytettyjen laitteiden UK:lle
- Sopimus SE-toimialan kiertotalouden indikaattoreista ja kiertotalouden edistämistoimien raportoinnista
- Myös yksittäiset tuottajat mukaan
- Kannustimia, mm. julkiset hankinnat, TKI tuki
- Julkisuuden käyttäminen SE-laitteiden palautusasteen kasvattamiseen
- Perustuisi vapaaehtoiseen YM:n ja alan toimijoiden (tuottajat, jakelijat, uudelleenkäyttäjät) väliseen sopimukseen
- Käynnistetään yhteistyöryhmä syksyllä 2017

Vastaanoton merkitys

- Vastaanottopalvelun laatu (laitteet säilyvät ehjänä, tilastointi, varkauksien estäminen)
- Jätelaitosten ja kierrätyskeskusten yhteistyö
- Kaupallisen UK valmistelun rooli ja kilpailuneutraalisuus
- Hyvät uudet palvelumallit ja niiden levittäminen (muuttofirmat, yritysten ekopisteet, jakelijoiden pisteet)
- Viennin valvonta ja tilastoiminen ongelmallista
- Jätettä viedään käytetyn laitteen nimissä ulos maasta
- Syken, Tullin ja poliisin rooli tärkeä

3. Tuottajien ja jakelijoiden kuluttajille suunnatun tiedotuksen tehokkuus

Selvitys sisälsi seuraavat osiot:

- Kyselytutkimus kuluttajien tietämyksestä koskien tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden palautusmahdollisuuksista tuottajavastuualoittain (laajuus, kanava, tarpeet)
- Kartoitus tuottajien ja jakelijoiden tekemästä kuluttajatiedotuksesta
- Suunnitelma kuluttajatiedotuksen kehittämistä yhteistoiminnassa tuottajien ja jakelijoiden kanssa.

Tämän selvityksen tarkoituksena oli laatia toimiva kuluttajatiedotuksen malli eri tuottajavastuualoille eli selvittää, millä tavalla tavoitetaan parhaiten eri asiakasryhmät ja mikä taho on paras viestijä (tuottajayhteisö, jätelaitokset, jakelijat).

Toteutus

- Kuluttajille suunnattu kysely, jonka avulla selvitettiin kuluttajien tietämystä jätteiden palautusmahdollisuuksista, kuluttajien toimintaa jätteiden palautustilanteissa sekä kuluttajien tiedonsaanti ja kehittämistarpeita. Kyselyyn vastasi valtakunnallisesti 1065 henkilöä verkossa ja paperilomakkeella.
- Tiivis aineistoanalyysi nykyisistä viestintätavoista tuottajayhteisöjen Pirkanmaan ELY-keskukselle toimittamien tiedotussuunnitelmien perusteella.
- Tuottajayhteisöjen haastattelut hankkeen aikana, jonka osalta huomioituun kuluttajatiedotukseen ja aiheeseen liittyvät kommentit.
- Kartoitus tiedon löydettävyydestä verkossa, jossa selvitettiin eri jätejakeisiin liittyvien tietojen ja keräyspisteiden löydettävyyttä.

Yhteenvedo kuluttajakyselystä

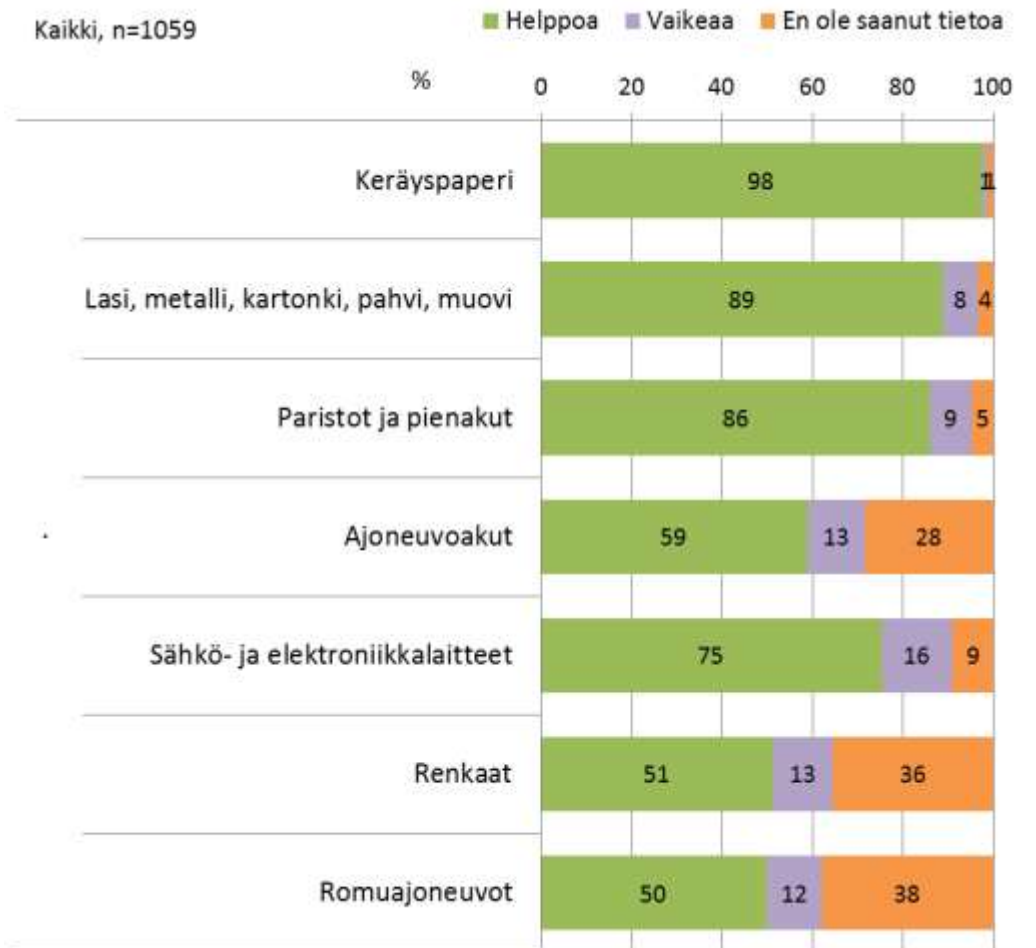
- Tärkeimmät tietolähteet: *Kotiin tullut painettu ohje, keräyspisteet myymälöiden yhteydessä sekä Nettisivut*
 - Näistä mieluisimmat tietolähteet olivat kotiin jaettava ohje ja nettisivut. SER:n palautusoikeudesta myymälöissä ei oltu tietoisia, erityisesti nuorten vastaajien osalta.
- Mitä arkisempaa tuotteen käyttö on (päivittäishyödyke: pakkaukset), sitä helpommin ohjeita löytyy ja osataan toimia kierrätysohjeiden mukaisesti. Toisaalta ns. kestopulutus- ja kestopulutus- (SER, paristot ja pienakut, ajoneuvoakut, renkaat, romuajoneuvot) osalta tiedonsaanti koettiin vaikeammaksi, koska tietoa tarvitaan harvemmin.
 - Yhtenä haasteena on tuottajavastuualoittaisten hyödykkeiden toimintatapojen ja rutiinien ”vakiinnuttaminen” ja viestien yhdenmukaistaminen.
- Yleisesti kaivataan enemmän tietoutta ja helppoutta kierrätykseen, tieto hieman pirstaleista ja eri lähteissä
 - Osa vastaajista hakee tietoa kierratys.info –sivustolta
- Jätteiden lajittelun oheisiin ja viestintään toivottiin yhtenäisyyttä eri ”kontaktipisteissä”
- Paikkakuntien väliset erot ihmetyttävät

Johtopäätökset kuluttajakyselystä

- Tiedotuksen yhtenäisyydelle suuri tarve
- Yksi ”pääkanava” tiedon saantiin: yhtenäinen viesti ja tiedon helppo saatavuus
- Viestintäkanavat:
 - Nettiviestintä
 - Perinteiset mediat
 - Viestintä ja opasteet jättepisteillä jne.

Tuloksia

- **Keräyspaperista** tiedonsaanti koettiin helpoksi.
- Myös **lasin, metallin, kartongin, pahvin sekä paristojen ja pienakkujen** osalta tiedonsaanti oli pääosin helppoa. Reilut kymmenesosa (12-15 % vastaajista) koki kuitenkin tiedonsaannin vaikeaksi tai tietoa ei oltu saatu.
- **Renkaiden ja romuajoneuvojen** osalta koettiin, että tiedonsaanti oli vaikeaa tai sitä ei oltu saatu (50 % vastaajista). Myös **ajoneuvoakkujen** osalta tiedonsaanti oli vaikeaa tai sitä ei oltu saatu (41 % vastaajista). (Autoihin liittyvät tiedot eivät toki kaikille tarpeellisia.)
- Avovastauksissa korostuu jätejakeisiin liittyvät **”käyttörutiinit”, tottumukset**
 - mitä enemmän kulutetaan tai käytetään -> helpompaa, rutiinia
- Avovastausten perusteella tiedonsaanti **muovijätteestä oli heikointa. Muovin** osalta arkirutiineja ja toimintatapoja ei ole vielä muodostunut

Kuluttajan nykynäkymä

- **Nykytilanteessa** kuluttajalle tuottajavastuun alaisesta kierrätystoiminnasta viestivät useat eri tahot: tuottajavastuuyhteisöt, palveluyhtiöt, kuntien jätelaitokset, kaupalliikkeet jne.
- Kuluttajat kohtaavat viestintää useissa eri kanavissa ja paikoissa
- Erityisesti aiheeseen perehtymättömälle kuluttajalle viesti vaikuttaa hieman sekavalta
- Tietoa on saatavilla, jos osaa etsiä sitä oikeasta paikasta.

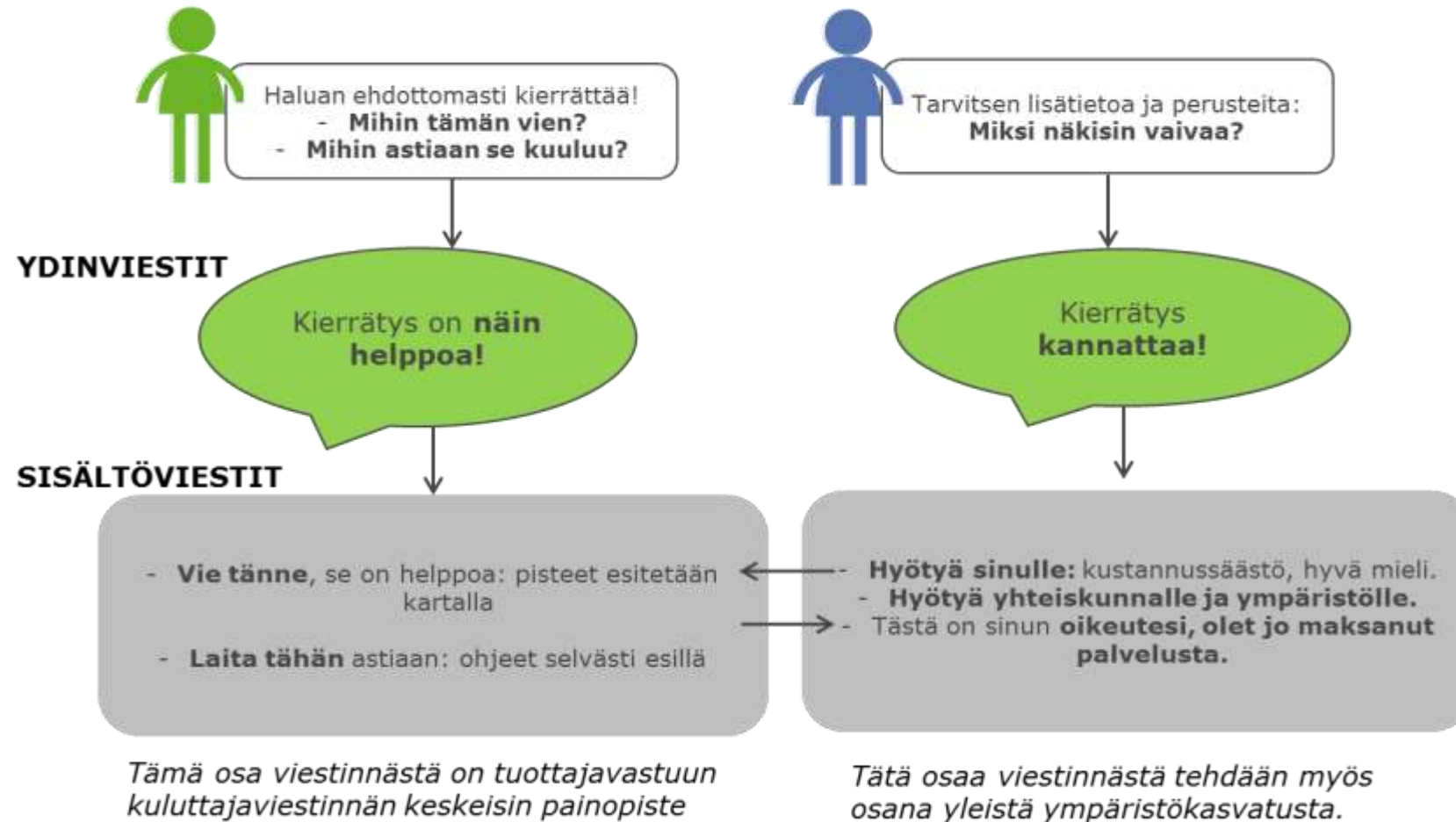

Tavoitenäkymä

- **Tavoitetilan saavuttamiseksi** viestinnän kehittämisessä jatkossa keskeistä on yksinkertaistaa ja helpottaa kuluttajan tiedonsaantia entisestään.
- Kuluttajan kannalta helpointa on tiedon saanti kootusti yhdestä pisteestä verkossa (esim. kierrätys.info) sekä lisäksi fyysisissä kontaktipisteissä
- Kierrätyksen ja kierrätysviestinnän tahojen kenttä näyttäyty mahdollisimman selkeänä.

Tieto ja kuluttajan motivointi

Viestit ja kohderyhmät

- Keskeistä määritellä erilaiset kohderyhmät ja tunnistaa niiden erilaiset tarpeet viestinnän osalta.
- Viestinnän sisältöä sovitetaan eri ryhmien mukaan ja valitaan kunkin ryhmän tavoittamiseen tehokkaimmat kanavat.
- Viereisessä taulukossa esitetään karkealla tasolla kohderyhmäjakoa sekä eri kohderyhmien tavoittamiseen soveltuvia tärkeimpiä viestintäkeinoja ja -kanavia.
- Lisäksi viestinnän kehittämisessä tulee huomioida erilaiset erityisryhmät. Maahanmuuttajien tavoittamiseksi sekä verkkosivujen että jaettavien aineistojen ja keräyspisteiden kieliversioihin ja symbolien selkeyteen täytyy panostaa. Myös vammaisille (mm. eriasteiset näkö- ja kehitysvammat) viestittäessä symbolien selkeys on tärkeää.

Ikäryhmät	Keinot ja kanavat
Iäkkäät	Kotiin jaettava aineisto +++ Puhelinpalvelu + Nettisivut +
Aikuiset	Nettisivut +++ Kotiin jaettava aineisto ++ Some ja pelillistäminen + Chat-palvelu + Puhelinpalvelu +
Nuoret / nuoret aikuiset	Nettisivut +++ Some ja pelillistäminen +++ Chat-palvelu + Kotiin jaettava aineisto +
Lapset	Pelillistäminen +++ Opetuksellinen sisältö +++ Kotiin jaettava aineisto +
Asuinmuoto	
Kerrostalo Rivitalo	Taloyhtiön ohjeet / Isännöitsijän rooli +++ Kotiin jaettava aineisto ++
Omakotitalo	Kotiin jaettava aineisto +++
Välikädet	
Taloyhtiöiden isännöitsijät	Uutiskirjeet +++ Verkkosivut +++ Valmiit aineistot ja mallit, suositukset informaation esittämiseen +++
Myymälät/ jakelijat	Uutiskirjeet +++ Verkkosivut +++ Valmiit aineistot ja mallit, suositukset informaation esittämiseen +++

Jatkotoimenpiteet

Toimenpide	Vastuutaho
YHTEINEN TOIMINTA	
<ul style="list-style-type: none">• Yhteistyöfoorumin koollekutsuminen ja yhteisen viestintätiimin perustaminen, työpaja tuottajavastuun viestinnästä	PIRELY, YM
<ul style="list-style-type: none">• Yhteisten viestintätoimenpiteiden suunnittelu, hyvien käytäntöjen jakaminen, kampanjat ja vuosikello	Tuottajayhteisöt, jakelijat
<ul style="list-style-type: none">• Hankkeen suunnittelu, toimintamalli	PIRELY, JLY, TYNK
SELKEÄ JA YHDENMUKAINEN VIESTI	
<ul style="list-style-type: none">• Merkintöjen ja ilmeen yhdenmukaistaminen ja selkiyttäminen sekä jalkauttaminen kuluttajille näkyviin kontaktipisteisiin	Tuottajayhteisöt
<ul style="list-style-type: none">• Jakelijoiden palautuspisteisiin liittyvän viestinnän kehittäminen	Jakelijat, Tuottajayhteisöt
<ul style="list-style-type: none">• Valtakunnallisen sertifikaatin tai merkin kehittäminen (esim. edellä mainitussa yhteisessä hankkeessa)	JLY, TYNK
DIGITAALINEN VIESTINTÄ	
<ul style="list-style-type: none">• Hakukoneoptimointi	Tuottajayhteisöt Jätelaitokset
<ul style="list-style-type: none">• Kierrätys.infon tai vastaavan jatkokehittäminen	JLY, TYNK
<ul style="list-style-type: none">• Some ja pelillistäminen	Tuottajayhteisöt